

da bi bilo potrebno narediti več glede promocije izobraževalnih delavnic, kjer bi predvsem kazalo bolj pritegniti predavatelje in asistente pri predmetih kot so sistematska zoologija in podobnih, da naredijo več reklame med študenti med predavanji in vajami. Terenski izlet po delavnici je enkratna priložnost, da se udeleženci srečajo "v živo" tako s samim okoljem v katerem kačji pastirji živijo, kot tudi z žuželkami samimi. Pozitiven odziv iz Maribora kaže, da velja o podobnih izletih v prihodnjem letu ponovno razmisliti.

Dodajmo še, da zahtevajo predavanja, delavnice in terenski izleti izredno dobro organizacijo, ki je vnaprej dorečena in dobro načrtovana, saj sicer vse skupaj nima pravega smisla in predstavlja le veliko obvezo za pripravljalca delavnice ali predavanja. Ker zahteva vse to precej časa in usklajevanj bi bilo morda smiselno, da bi okvirno organizacijo in promocijo tovrstnih društvenih aktivnosti, npr. izdelavo plakatov, vabil, skrb za objave v časopisu, rezervacijo prostorov itd., prevzela sposobna in odgovorna oseba, ki jo je v vrstah našega društva resnično težko, vendar gotovo možno najti.

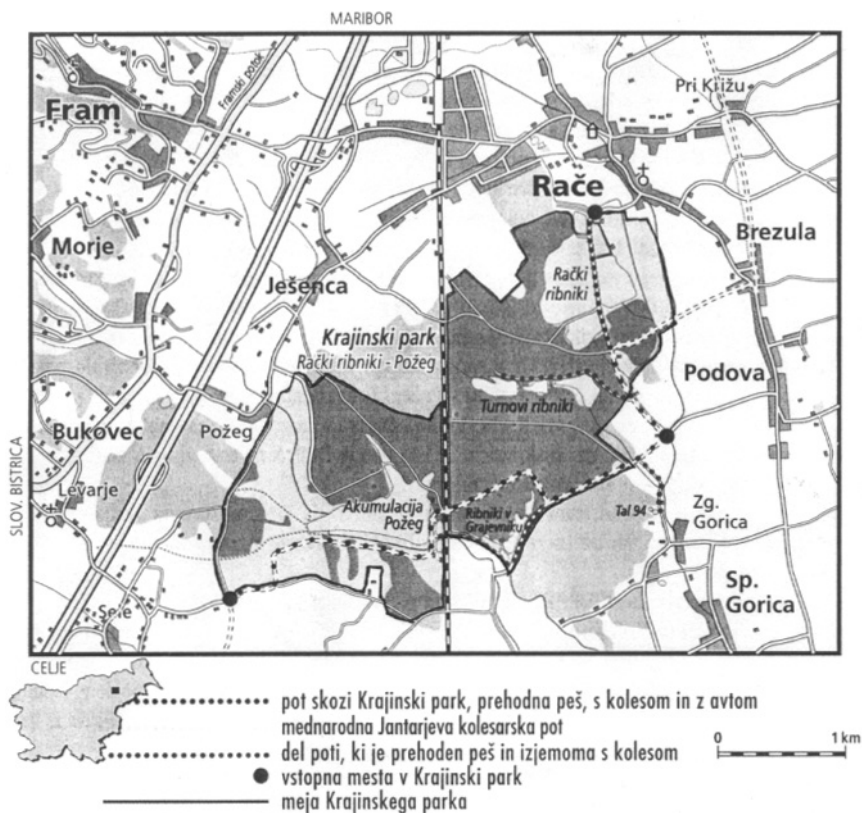
(U. ČERVEK & M. SAMEJA)

KRAJINSKI PARK RAČKI RIBNIKI - POŽEG

Predstavitev vsebine novega naravoslovnega vodnika

Krajinski park Rački ribniki - Požeg, ki ga sestavljajo kompleksi nižinskih gozdov, travnikov, mejic in ribnikov, odlikuje izredna pestrost rastlinskih in živalskih vrst. Krajinski park je zaradi svoje lege med drugim zelo pomemben tudi kot počivališče številnih ptic, katerih selitvene poti potekajo ob reki Dravi. Raznolikost živega sveta se tukaj zrcali v izjemni naravni dediščini, ki je velikega pomena ne samo v slovenskem, ampak širšem srednjeevropskem okviru. V naslednjih vrsticah bom skušal krajinski park na kratko predstaviti, pri čemer se bom osredotočil na Račke in Turnove ribnike ter akumulacijo Požeg, ki so s stališča bivališč kačjih pastirjev morda najpomembnejši,

nikakor pa ne želim s tem zmanjševati vrednosti ostalih drobnih biserov, ki jih v krajinskem parku ne manjka.

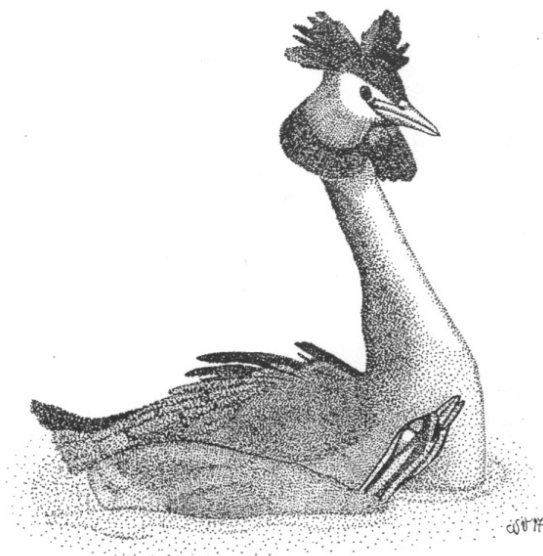

Rački ribniki ležijo južno od vasi Rače in služijo gojenju rib. Na zahodni in južni strani jih obdaja lepo ohranjen nižinski gozd, proti vzhodu pa mejijo na kompleks vlažnih travnikov z mejicami. Zaradi intenzivnega ribogojstva in eutrofikacije je vodna in močvirska vegetacija prizadeta, kljub temu pa raste tukaj precejšnje število ogroženih rastlin. V Velikem ribniku množično uspeva ščitolistna močvirka *Nymphoides peltata*, Mali ribnik, kjer je bila med drugimi najdena tudi redka mala povodnica *Najas minor*, vsako leto prekrijejo rozete vodnega oreška *Trapa natans*. Na dnu izpraznjenih ribnikov se hitro razvijejo značilne pionirske združbe muljastih polojev, z

nekaterimi zanimivimi in ogroženimi vrstami, kot so npr. troprašna jelovka *Elatine triandra*, močvirska ludvigija *Ludwigia palustris*, polegla lindernija *Lindernia procumbens* in zelo redka dvomljiva lindernija *Lindernia dubia*. Rački ribniki so zelo zanimivi z ornitološkega vidika. Najpogostejše gnezdilke so mali ponirek *Tachybaptus ruficollis*, čopasti ponirek *Podiceps cristatus*, čopasta črnica *Aythya fuligula*, zelenonoga tukalica *Gallinula chloropus* in črna liska *Fulica atra*, občasno gnezdiyo tukaj tudi mala tukalica *Porzana parva*, rakar *Acrocephalus arundinaceus* in bičja trsnica *Acrocephalus schoenobaenus*. V obdobju jesenske in spomladanske selitve se tukaj ustavljajo množice vodnih ptic, na preletu lahko pogosto opazujemo tudi ribjega orla *Pandion haliaetus*.

Južno od Račkih ribnikov ležijo v gozdu še Turnovi ribniki, ki jih sestavljajo ribniki z imeni Špic, Srednji in Turntajht. Zaradi velike vrstne raznolikosti in številnih ogroženih rastlinskih ter redkih in zavarovanih živalskih vrst so zavarovani kot del krajinskega parka Rački ribniki – Požeg, hkrati pa jim je dodeljen tudi status botaničnega in zoološkega naravnega spomenika. Dolga leta so bili namenjeni ekstenzivnemu ribogojstvu in ker njihova odročna lega v gozdu še do nedavnega ni upravičevala večjih vlaganj in posegov se je narava razbohotila v vsej svoji pestrosti. Turnovi ribniki so znani kot rastišče evropsko ogrožene vodne praproti štiriperesne marziljke *Marsilea quadrifolia*. Izjemno zanimiva je favna vodnih nevretenčarjev. Tukaj živi medicinska pijavka *Hirudo medicinalis*, za progasto pijavko *Dina lineata lineata* pa predstavljajo Turnovi ribniki edino znano lokaliteto v Sloveniji. Doslej je bilo ob ribnikih opaženih preko 35 vrst kačjih pastirjev, med katerimi je zanimivo pojavljanje nekaterih močno ogroženih vrst, npr. stasitega kamenjaka *Sympetrum depressiusculum* in evropsko ogroženega dristavičnega spreletavca *Leucorrhinia pectoralis*. Ribniki in gozdna okolica so zanimivi tudi za dvoživke, med drugim sta bila tukaj najdena močno ogrožena česnovka *Pelobates fuscus* ter plavček *Rana arvalis*. Seveda pa človek ne bi bil človek, če ne bi najlepših koticov narave popolnoma uničil. Konec leta 1997 je bil v Turnovih ribnikih opravljen obsežen poseg v prostor, z namenom obnovitve nasipov ter priprave ribnikov za gojenje rib. Uničena je bila vsa vodna in obrežna vegetacija, enako tudi vodna favna. V ribnikih odtlej poteka intenzivno ribogojstvo, ki onemogoča ponovno naselitev in preživetje raznolikega rastlinskega in živalskega sveta.

V krajinski park Rački ribniki - Požeg je vključeno tudi akumulacijsko jezero Požeg, ki je zavarovano kot ornitološki naravni spomenik. Zaradi vnosa velikih količin, tudi rastlinojedih rib vodnih makrofitov v akumulaciji skorajda ni, tudi ostalo obrežno rastlinje pa vidno prizadeto. Vegetacijsko je zlasti zanimiv vzhodni del akumulacije z barsko-močvirskimi sestoji ter rastlinskimi združbami muljastih potojev. Favna vodnih nevretenčarjev je osiromašena zaradi intenzivnega ribogojstva, kljub temu pa je bilo vsaj med kačjimi pastirji opaženih nekaj zelo zanimivih in ogroženih vrst. Izpostaviti je treba močno populacijo kritično ogroženega stasitega kamenjaka *Sympetrum depressiusculum* in pojavljanje evropsko ogroženega dristavičnega spreletavca *Leucorrhinia pectoralis*. Pestrost vodnih in močvirskih življenjskih okolij, ki se funkcionalno navezujejo na obdajajoči gozd ustreza številnim dvoživkam. Med drugimi se tukaj pojavlja tudi zelena krastača *Bufo viridis*, ki je v severovzhodni Sloveniji izjemno redka. Na akumulaciji Požeg je bilo zabeleženo opazovanje preko 160 vrst ptic. Med značilne gnezdilke lahko uvrstimo malega ponirka *Tachybaptus ruficollis*, čopastega ponirka *Podiceps cristatus*, črno lisko *Fulica atra* in čopasto črnico *Aythya fuligula*. Občasni tukaj gnezdita močno ogrožena mala bobnarica *Ixobrychus minutus* in vodomec *Alcedo atthis*.

Kot je bilo že zapisano med vrsticami, ogroža Račke in Turnove ribnike ter akumulacijo Požeg predvsem intenzivno ribogojstvo, ki zaradi prevelike količine vnešenih rib, dodatnega hranjenja in evτροφizacije neugodno vpliva na raznolikost močvirskih in vodnih bivališč, floro ter favno. Kljub vsem negativnim učinkom pa se moramo zavedati, da ima ribogojstvo na tem prostoru dolgo tradicijo in je na nek način celo nujno za dolgoročno ohranitev teh naravnih vrednot, vendar le z uvedbo prilagojenega, ohranjanju narave podrejenega gospodarjenja z vodnimi površinami ter pripravo načrta upravljanja, ki bo natančno določal količino in vrstno sestavo vnešenih rib, enako tudi režim polnjenja in praznjenja ribnikov ter višino vodnega stolpca.

Čeprav je bil krajinski park z občinskim odlokom ustanovljen že leta 1992, je žal v javnosti še vedno slabo poznan. Prav zato si je Društvo za opazovanje ptic in varstvo narave (DPPVN) že ob ustanovitvi zadalo kot enega glavnih ciljev ustrezno promocijo krajinskega parka. Sprva je bila organizirana fotografska razstava o favni in flori parka, sledila sta mladinska ekološka tabora, ki sta potekala tudi na območju parka, okrogla miza o krajinskem parku, izdana je bila informativna zloženska, na vhodnih mestih v park pa so bile postavljene informativne table za obiskovalce. V nekaterih omenjenih akcijah, predvsem pri izdaji zloženske in vodnika je aktivno sodelovalo tudi Slovensko odonatološko društvo.

Na kratko predstavljeni vodnik, ki je izšel septembra, obsega 152 strani in je v celoti v barvah, ima 121 barvnih fotografij, pet grafov, štiri tabele, dve risbi in dve karti. Pri nastajanju vodnika, ki sta ga zgledno uredila Milan in Nuša Vogrin, je sodelovalo devet avtorjev, ki so s svojim poznavanjem območja prispevali, da je vodnik tudi strokoven, čeprav je pisan na dovolj poljuden način. Zaradi pomembnega prispevka k poznavanju naravnih vrednot malo znanega koščka Slovenije, bi moral vodnik, ki ga toplo priporočam, najti mesto na knjižni polici vsakega pravega ljubitelja slovenske narave. Na voljo je na sedežu Društva za opazovanje ptic in varstvo narave, Ptujška cesta 91, 2327 Rače, stane pa 1.900 tolarjev.

(M. BEDJANIČ)